

Zorg ontwikkelt van regels naar relaties

Zorgonderwijs vernieuwt mee

Samenstelling: **Douwe Dronkert**

Er is grote behoefte aan zorg die mensen voorop stelt - in plaats van regels of protocollen. Waardige zorg gaat uit van wat belangrijk is voor mensen. Of zij nu zelf zorg krijgen, zorg geven of betrokken zijn bij naasten die zorg krijgen. Er wordt hard gewerkt aan een overgang 'van regels naar relaties', ook in het zorgonderwijs.

Een mooi voorbeeld is de in 2017 gestarte beweging Radicale vernieuwing verpleeghuiscare - op initiatief en met ondersteuning van LOC Waardevolle zorg. De droom van enkele tientallen verpleeghuizen die de beweging vormen gaat over zorg waarin mensen het belangrijkste zijn. Hun motto is: 'Van regels naar relaties'. Bij de invulling van de zorg gaat het om wat er speelt in en tussen mensen die zorg nodig hebben, naasten en zorgverleners. Wie in een verpleeghuis woont, kan binnen zijn mogelijkheden een waardig leven leiden, met zorg die daarbij past en met behoud van betekenisvolle relaties. Naasten die willen bijdragen, krijgen daarvoor ruimte en waardering. En iedereen die in de zorg werkt, kan dat met passie doen en durft verantwoordelijkheid te nemen (zie het katern in het hart van dit nummer).

Aansluiting

In deze beweging is de aansluiting tussen onderwijs

en zorg al lang een belangrijk thema. Als in de zorg de relaties tussen mensen centraal staan, maar het zorgonderwijs blijft uitgaan van richtlijnen, protocollen en medisch handelen, komen studenten na hun opleiding te werken in een situatie die ze niet herkennen. En kunnen zij niet aansluiten bij wat er echt nodig is. Om dat te veranderen zijn al verschillende activiteiten vanuit de beweging radicale vernieuwing ondernomen, zoals ontmoetingen tussen onderwijs- en zorgorganisaties en werkbezoeken. Diverse zorgorganisaties zijn al dan niet samen met onderwijsorganisaties ook daadwerkelijk gestart met onderwijsvernieuwing (zie de artikelen op pagina 20-23). Met interessante en hoopgevende resultaten wat betreft kwaliteit en kwantiteit van opleiden.

Douwe Dronkert is als communicatiegenerator verbonden aan LOC.

Minister de Jonge bezoekt vernieuwers zorgonderwijs

Meer aandacht voor welzijn bewoners

Tekst: **Femke van den Berg**

11 september 2019 bezocht minister Hugo de Jonge woonzorgcentrum Topaz Munnekewij, in Noordwijkerhout. Daar sprak hij studenten, medewerkers en bewoners over de vernieuwende praktijk-leerroute Radicale Vernieuwing Waarde-vol Onderwijs® (RVWO) én met pioniers die het zorgonderwijs vernieuwen in West-Brabant, Friesland en Zeeland.

In de Tuinkamer van Munnekewij hangt een sfeer van verwachting. “Het lijkt wel of Sinterklaas komt!”, lacht Lia de Jongh, bestuursvoorzitter van Topaz. Aan tafel zitten zestien mensen klaar om met de VWS-minister in gesprek te gaan. Zij vertegenwoordigen de partijen die samen RVWO uitvoeren: zorgorganisaties ActiVite, DSV|verzorgd leven en Topaz en onderwijsorganisaties mboRijnland en LOI Hogeschool. Mieke Hollander, initiatiefnemer en projectleider RVWO, is gespreksleider. In een ring om de tafel zitten zo’n dertig toehoorders.

Welkomstwoord

Iets voor tieners maakt de minister zijn entree. Hij wordt van harte welkom geheten door Lia de Jongh. Zij refereert aan de beweging Radicale vernieuwing verpleeghuiszorg, van regels naar relaties en vertelt dat Topaz zich hierbij vol overtuiging aansloot. “We vroegen ons af: waar gaat het in de zorg over? Natuurlijk om de cliënten,

hun naasten en de medewerkers die het werk doen. Het draait om mensen die een relatie met elkaar aangaan en waarde toevoegen aan elkaars leven. Mensen zijn ons krachtigste kapitaal.” De Jongh vertelt dat het niet alleen belangrijk is dat de zorg de beweging ‘van regels naar relaties’ maakt, maar ook het onderwijs. “In onze regio, in Friesland, West-Brabant en Zeeland zijn we allemaal bezig om het onderwijs beter aan te sluiten bij de zorgvraag van vandaag én bij studenten.”

In gesprek

De minister bedankt De Jongh voor haar mooie woorden. Vervolgens gaat hij in gesprek met zijn tafelgenoten over hoe zij het zorgonderwijs verrijken. Daniëlle Loose, teamleider zorg, vertelt dat de leidraad hierbij steeds is: meer aandacht voor het welzijn van bewoners. Daarin verschilt RVWO van de reguliere zorgopleidingen, waar verpleegtechnische handelingen meer nadruk krijgen. Mieke

“De leidraad bij vernieuwing van het zorgonderwijs is steeds: meer aandacht voor het welzijn van bewoners”

Hollander: “Daarnaast verrijken we het curriculum met aspecten als gastvrijheid, zorgtechnologie en zorg-ICT, opdat studenten beter kunnen afstemmen op bewoners die nu in de verpleeghuizen wonen.”

Wordt de doelstelling om het welzijn van bewoners centraal te stellen echt gerealiseerd? Ja, vinden studenten en medewerkers. Corine van Marsbergen vertelt hoe ze als achtjarige op bezoek ging bij haar oma in het verpleeghuis en daar zag dat ‘de zusters’ weinig empathie hadden. Toen bedacht zij al dat zij later een lieve zuster wilde worden. Bij RVWO kan ze naar eigen zeggen werken vanuit haar hart en mensen een waardig leven geven.

Cliënten aan het woord

De minister bezoekt ook twee bewoners op hun eigen kamer. Eerst Corry Griekspoor. Zij vertelt dat ze merkt dat medewerkers ‘van regels naar relaties’ willen. Toen zij bij Munnekewij kwam wonen, wilde ze graag internet om te Skypen met haar zoon in Canada en dochter in Brabant. Eerst kon dat niet, later wel. Ook mochten haar zoon en schoondochter in Munnekewij overnachten toen het slecht ging met haar echtgenoot, wat zij zeer waardeerde. Nog een wens van bewoners die is gehonoreerd: de jacuzzi. Mevrouw zat er zelfs met haar kleinkinderen in!

Ook de heer Henk van Meenen bezoekt soms de spa - en drinkt dan graag een biertje. Van Meenen noemt Munnekewij een van de mooiste huizen van de regio. Tweelingbroer Cees, voorzitter van de cliëntenraad, is ook positief, maar ziet tegelijkertijd soms dingen die nog beter kunnen. Die kaart hij dan aan via de cliëntenraad.

Foto: Bart van Hattem

Minister Hugo de Jonge ontvangt de publicatie Radicale vernieuwing zorgonderwijs.

Extra medewerkers

Gevraagd naar wat er beter kan, hebben beide bewoners een tip: meer personeel. Toch zijn er recent extra mensen aangetrokken, blijkt uit het rondetafelgesprek dat Hugo de Jonge later nog voert met betrokkenen bij de initiatieven die werken aan de vernieuwing van het zorgonderwijs in Friesland, West-Brabant en Zuid-Holland Noord. Bij vacatures voor hun leren-en-werken-trajecten krijgen zij voldoende sollicitanten. Zij denken, dat het studenten aanspreekt dat de opleiding niet helemaal vastligt, dat zij ‘mee mogen pionieren’ en veel regie hebben over hun leerproces. Bovendien kunnen sommigen sneller hun diploma halen, dankzij de modulaire programma-opbouw. Verder helpen natuurlijk de extra financiële middelen die zijn vrijgemaakt voor de verpleeghuiszorg, al is de bureaucratie die nodig is om er aanspraak op te kunnen maken een hele toer.

Overhandiging publicatie

De minister ontvangt tot slot de publicatie Radicale vernieuwing zorgonderwijs. Deze laat zien hoe de voortrekkers werken aan zorgonderwijs dat past bij de maatschappelijke behoeften (zie ook: www.radicalevernieuwing.nl/praktijk/rvz).

Journalist Femke van den Berg schrijft onder andere over Waarde-vol onderwijs.

Fieldlab Dementiezorg Kleinschalig Wonen

Inspiratieroute langs onderwijsvernieuwers

Tekst: **Roeland Jan Umans**

Op initiatief van de beweging Radicale vernieuwing verpleeghuiszorg vormt zich een route van inspiratiebijeenkomsten langs onderwijsvernieuwers in het land. Het ‘Fieldlab Dementiezorg Kleinschalig Wonen’ in Noordwest-Nederland is een van de haltes. Praktijkbegeleiders, docenten, initiatiefnemers en studenten leggen uit wat hun ‘Fieldlab’ precies inhoudt.

Op steeds meer plekken in ons land slaan zorginstellingen en opleidingsinstituten de handen ineen om nieuwe vormen van zorgonderwijs te ontwikkelen. De invulling van de onderwijsprogramma’s verschilt, maar de aanleiding is overal hetzelfde: de behoefte om onderwijs en praktijk beter op elkaar aan te laten sluiten. Ook in Noordwest-Nederland is zo’n beweging gaande. Daar werken sinds februari 2019 de zorginstellingen Warm Thuis, Reigershoeve en Woonzorggroep Samen en ROC Horizon College en ROC Kop van Noord-Holland nauw samen in een ‘Fieldlab Dementiezorg Kleinschalig Wonen’.

Ondergedompeld in praktijk

Caroline Beentjes, bestuurder van Woonzorggroep Samen, trapte de inspiratiebijeenkomst af met een welkomstwoord, gevolgd door een inleiding van Hans van Amstel, bestuurder van Warm Thuis, en Tius Zweep, onderwijsmanager van ROC Horizon College. Maar daarna

was het al snel de beurt aan een aantal leerlingen om tekst en uitleg te geven. Vol enthousiasme vertelden zij hoe zij vanaf de eerste dag van hun opleiding ondergedompeld werden in de dagelijkse praktijk van de woningen waarin zij kwamen werken en leren. Hun grote inbreng in de bijeenkomst typeerde al direct het nieuwe onderwijs.

Onder andere via het netwerk van de beweging Radicale vernieuwing verpleeghuiszorg raakten Hans van Amstel en Caroline Beentjes van Woonzorggroep Samen met elkaar in gesprek. “Wij verkenden ook al langere tijd de mogelijkheden om een andere, praktische vorm van onderwijs aan te kunnen bieden”, vertelt Caroline.

Gedeelde visie op zorg

De drie zorginstellingen delen hun visie op de zorg, waarin het welbevinden van de bewoner voorop staat. Zorgorganisatie Samen wil cliënten helpen de kwaliteit

“Voorop staat dat bewoners en hun familieleden ‘gezien’ en begrepen moeten worden”

van leven zoveel mogelijk te behouden of zelfs te verbeteren. Voor Warm Thuis en de Reigershoeve gaat het om liefdevolle aandacht voor de bewoners, met als doel van iedere dag een fijne, betekenisvolle dag te maken. Voor alle drie staat voorop dat cliënten of bewoners en hun familieleden ‘gezien’ en begrepen moeten worden, en dat de zorgmedewerkers de middelen en ruimte moeten hebben daar iets mee te doen. “Gezond verstand is belangrijker dan regels”, in de woorden van Hans van Amstel - en zelfstandig denken en handelen vraagt om lef. Dat leer je niet in de schoolbanken; dat leer je alleen in de praktijk. De reguliere opleidingen voor Verzorgende IG zijn echter sterk theoretisch, en hebben onvoldoende raakvlakken met de praktijk van persoonsgerichte zorg. “We zagen dat er heel veel mensen zeer geschikt zijn voor de zorg, maar niet passen in het schoolsysteem”, aldus Caroline Beentjes. Terwijl de zorg te kampen heeft met een grote, alleen nog maar verder toenemende personeelskrapte.

Werkspanning leidt tot leerspanning

Het Fieldlab moet het gat tussen praktijk en theorie dichten. Dat blijkt ook uit de visie op het onderwijs binnen het Fieldlab. “Werkspanning leidt tot leerspanning”, zoals Tius uitlegde. Vooral in een werksituatie worden leerlingen uitgedaagd en gemotiveerd om te leren. Dat lukt het best in een omgeving waarin zij het geleerde zelf direct kunnen toepassen, in dit geval in de relatie met de bewoner. Al doende ontdekken ze welke waarde de te leren competenties hebben voor de bewoner en wat zij als verzorgende kunnen betekenen in de zorgrelatie.

Leren en ontwikkelen doe je zelf, maar je kunt daarbij wel geholpen worden. De leerlingen stellen hun eigen leerdoelen, afhankelijk van hun behoeften en datgene

Liefdevolle aandacht voor bewoners. Van iedere dag een fijne betekenisvolle dag maken.

waar ze in de praktijk tegenaan lopen. De praktijkbegeleiders van de zorginstellingen nodigen hen uit te reflecteren op wat zij doen, zodat zij zelf zien waar zij zich nog kunnen verbeteren. Coaching verbetert het leerresultaat, zeker als de ‘leermeesters’ passie en liefde voor het vak uitstralen, en het een uitdaging vinden anderen te begeleiden om diezelfde gedrevenheid te ontwikkelen. Goede zorg voor de cliënt is het doel, maar de leerling, diens mogelijkheden, persoonlijke drijfveren, speciale kwaliteiten en dromen en ambities blijven het vertrekpunt. De regie ligt bij de leerling en niet bij de school. Dit doet een beroep op de onafhankelijkheid en zelfstandigheid van de leerling, en dat past weer bij de huidige ontwikkeling bij veel zorginstellingen richting zelforganiserende teams.

Wat de leerlingen er zelf van vinden en hoe zij door collega's in de organisaties ontvangen worden?
Lees het hele artikel van Roeland Jan Umans op www.loc.nl/fieldlab-rvv